

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının qəbul edilməsindən 23 il keçir

“Yeni Konstitusiya Azərbaycanda demokratik, hüquqi dövlətin qurulması, demokratik, vətəndaş cəmiyyətinin yaranması üçün bütün əsaslar yaradır, bütün təminatları verir. Bizim borcumuz bu təminatlardan, Konstitusiyanın bizə verdiyi qanuni əsaslardan səmərəli istifadə etmək və ölkəmizdə hüquqi, demokratik dövlət yaratmaq, vətəndaşların, insanların hüquqlarının qorunmasını təmin etməkdən ibarətdir”.

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri
Heydər ƏLİYEV

Azərbaycan dövlətçiliyi və xalqı üçün əhəmiyyətli hadisədir. 2018-ci il dekabrın 12-də ilk dəfə olaraq müstəqil Azərbaycan Respublikasının əsas qanunu olan Konstitusiya hazırlanaraq ümumxalq səsverməsi - referendum yolu ilə qəbul edildi. Konstitusiyanın qəbulu Azərbaycan müstəqilliyinin ilk illərində əldə etdiyi ən mühüm nailiyyətlərdən biri olmuş, ölkəmizdə demokratik, hüquqi dövlət quruculuğu istiqamətində yeni mərhələnin əsasını qoymuşdur.

Məlum olduğu kimi, 2018-ci il dövlətimiz və cəmiyyətimiz üçün bir sıra olduqca əlamətdar hadisə və yubiley tarixləri ilə zəngindir. Belə ki, bu il dahi şəxsiyyət, xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 95 illiyi, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin və 1918-ci ildə əsası qoyulmuş bir sıra dövlət orqanlarının, o cümlədən Azərbaycan Respublikası parlamentinin, ədliyyə, prokurorluq, polis orqanlarının, həmçinin Siyahılı Qüvvələrin yaradılmasının 100 illiyi, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsinin yaradılmasının 20 illiyi qeyd edilir.

Azərbaycanın dövlətçilik tarixinin ən şanlı səhifələrindən biri - müsəlman Şərqində ilk demokratik respublika olan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 100 illik yubileyi dövlət səviyyəsində geniş şəkildə qeyd edilir. Bu əlamətdar hadisə ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən “Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 100 illik yubileyi haqqında” və 2018-ci ilin Azərbaycan Respublikasında “Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti ili” elan edilməsi barədə Müvafiq sərəncamlar imzalanmışdır.

Eyni zamanda, 2018-ci ildə ölkəmizin siyasi həyatında mühüm hadisə olan Azərbaycan Respublikası Prezidentinin seçkiləri keçirilmiş və dövlətimizin başçısı İlham Əliyev böyük səs çoxluğu ilə qələbə qazanmışdır. Seçkilərin yüksək fəallığı ilə keçmiş seçkilərdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin inamı qələbəsi dövlət başçısına xalqın böyük etimadının olduğunu bir daha nümayiş etdirdi.

Bu ilin ən əlamətdar hadisələrindən biri ulu öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 95-ci ildönümüdür. Şübhəsiz ki, müasir Azərbaycan dövlətçiliyini, hüquqi dövlət quruculuğu sahəsində əldə edilmiş nailiyyətləri Ümummilli Liderin adı olmadan təsvir etmək çəyri-mümkündür. Həmçinin müstəqil Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının qəbulu da məhz ulu öndər Heydər Əliyevin tarixi xidmətlərindən biridir.

Qeyd edilməlidir ki, istənilən demokratik dövlətin Əsas Qanunu dövlət hakimiyyətinin təşkilinin təməl prinsiplərini müəyyənləşdirərək, insan hüquqları və azadlıqları, hakimiyyətlərin bölgüsü, siyasi pluralizm və digər demokratik dəyərləri özündə ehtiva edir, eyni zamanda, müasir ideoloji funksiyaları həyata keçirir. Bu baxımdan dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra Azərbaycanda hüquqi dövlət quruculuğu üçün vacib olan tədbirlərin həyata keçirilməsi, o cümlədən demokratik dəyərlərə əsaslanan yeni Konstitusiyanın qəbul edilməsi zərurətə çevrilmişdir. Lakin müstəqilliyin ilk illərində ölkədə mövcud olan siyasi qeyri-sabitlik və hərəmçilik, eyni zamanda, vahid siyasi iradının olmaması bu vəzifənin reallaşdırılmasını çəyri-mümkün etmişdir.

Azərbaycan dövləti üçün belə bir çətin tarixi dövrdə xalqın təkidli tələbi ilə hakimiyyətə qayıdırdan sonra məhz ulu öndər Heydər Əliyev ölkə vətəndaşlarına azərbaycanlıq və dövlətçilik ideologiyası ətrafında birləşdirməyə nail ola bildi, dövlət və cəmiyyət həyatının demək olar ki, bütün sahələrində əhəmiyyətli inqisabatların həyata keçirilməsinə başlanıldı. Şübhəsiz ki, o zaman mövcud olan qanunlar və ümumilikdə qanunvericilik sistemi artıq demokratik ideya və dəyərlərin tələblərinə cavab verməyindən bəhsahədə köklü islahatların aparılması mütləq idi. Genişmiqyaslı qanunvericilik islahatlarını isə ölkənin Əsas Qanununa qəbul etmədən reallaşdırmaq çəyri-mümkün idi.

Məlum olduğu kimi, 1995-ci ilin may ayında yeni Konstitusiya layihəsinin hazırlayana komissiyasının tərkibi Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi tərəfindən təsdiq edildi. Ulu öndər Heydər Əliyevin sədrliyi ilə fəaliyyət göstərən Konstitusiya Komissiyasının tərkibinə deputatlar, peşəkar hüquqşünaslar, iqtisadçılar, həmçinin nüfuzlu elm xadimləri, müxtəlif siyasi partiyaların nümayəndələri daxil edilmişdir. Ümummilli lider Heydər Əliyev Konstitusiya layihəsinin müəllifi kimi onun hər bir müddəasını şəxsən nəzərdən keçirmiş, dəfələrlə layihənin açıq müzakirəsinə iştirak edərək ali sənədin ən təkmil formada qəbul olunmasını təmin etmək üçün gərgin əmək sərf etmişdir. Qəbul ediləcək Konstitusiyanın əsas prioritet istiqamətləri Komissiyanın ilk iclasında ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən açıqlanmışdır: “Konstitusiya birinci növbədə, dövlətə, hakimiyyətə xalqın arasında olan münasibətləri özündə ehtiva etməlidir. Hakimiyyət bölgüsü, ali icra, qanunvericilik, məhkəmə hakimiyyətləri - bunlar hamısı xalqın iradəsinə söykənməli, seçkilər yolu ilə təmin olunmalıdır. Dövlət xalqın işi olmalıdır. Xalq dövlət üçün yox, dövlət xalq üçün olmalıdır və bu prinsiplər Konstitusiyamızın əsasını təşkil etməlidir”. Konstitusiya layihəsi 1995-ci il oktyabrın 15-də ümumxalq müzakirəsi üçün mətbuatda dərc olunmuş və nəhayət, 1995-ci il noyabrın 12-də referendum yolu ilə qəbul edilmişdir.

Konstitusiya dövlətin fundamental prinsiplərini, siyasi, hüquqi və sosial-iqtisadi

əsaslarını təsbit edən ali sənəd kimi vətəndaşların hüquq və azadlıqlarına zərər verməyəcək, ölkənin gələcək inkişaf prioritetlərini müəyyənləşdirir. Əsas Qanun ölkədə demokratik, hüquqi, dünyəvi və unitar dövlət quruculuğu üçün hüquqi zəmin yaratmış, bu gün də onun ən yüksək hüquqi qüvvəyə malik olan normaları bütün hüquqi tənzimləmə sisteminin əsasında durmaqla, ictimai münasibətlərin inkişafında sabitlik amili qismində çıxış edir, ölkədə təşəkkül tapmış dövlətçilik ənənələrinin, o cümlədən hüquq qaydasının qorunmasına xidmət edir.

Konstitusiya öz daxili sistemi, strukturu, bölmə, fəsil və maddələrinin bir-birini tamamlaması, həmçinin nizamasalma predmetinə daxil olan məsələlərin hüquqi tənzimi baxımından olduqca mütərəqqi sənəddir. Burada hakimiyyətin mənbəyi, xalq suverenliyi, xalqın vahidliyi, xalqı təmsil etmək hüququ, hakimiyyətlərin bölgüsü mexanizmi, insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının ali dəyər kimi tanınması və onların təmin edilməsi, bununla bağlı dövlətdaxili və beynəlxalq müdafiə mexanizmlərinin mövcudluğu və digər mühüm məsələlər əksini tapmışdır.

Konstitusiya dövlətin hər hansı bir marağa deyil, məhz vətəndaşların mənafələrinə, şəxsiyyətin maraqlarına xidmət etdiyini ən yüksək səviyyədə bəyan edir. Bu baxımdan təsadüfi deyil ki, Konstitusiyamızın geniş fəsilində məhz əsas insan və vətəndaş hüquq və azadlıqları, habelə ayrı-ayrı hüquq və azadlıqların qanuni məhdudlaşdırılmasının yolları verən hədləri ehtiva edilmişdir.

Əsas Qanunda, həmçinin iqtisadi fəaliyyət azadlığı, mülkiyyət növlərinin müxtəlifliyi və onların bərabər müdafiəsinə verilən təminat, hər bir şəxs üçün layiqli həyat səviyyəsinin və azad inkişafın təmin olunmasına istiqamətlənmiş sosial dövlət konsepsiyası əksini tapmışdır.

Qeyd edilməlidir ki, Əsas Qanunun qəbulu zamanı onun tənzimləmə predmetinə daxil olan ictimai münasibətlər və bu münasibətlərin tərkib hissəsi olan hüquqi, siyasi, sosial və iqtisadi vəziyyəti dəyişdikcə, ictimai münasibətlər inkişaf etdikcə öz təbiətində görə kifayət qədər sabit normativ hüquqi akt olan Konstitusiyaya da bir daha nəzər salınması, onun müəyyən müddəaların təkmilləşdirilməsi, mütərəqqi əlavələrin və dəyişikliklərin edilməsi zərurəti yaranır. Məhz bu cür zərurətdən irəli gələrək 2002-ci il 24 avqust, 2009-cu il 18 mart və 2016-cı il 26 sentyabr tarixlərində keçirilmiş referendumların nəticəsində Konstitusiya bir sıra əhəmiyyətli əlavələr və dəyişikliklər edilmişdir.

Xüsusilə, son illər ərzində ölkə iqtisadiyyatının dinamik inkişafı, genişmiqyaslı quruculuq layihələrinin həyata keçirilməsi və digər amillər ölkənin siyasi idarəetmə sisteminin daha da müasirləşdirilməsi, iqtisadi idarəetmə mexanizmlərinin çəyri fəaliyyətinin təmin edilməsi, həmçinin vətəndaşların hüquqlarının və azadlıqlarının daha səmərəli şəkildə müdafiə olunmasını və bu məqsədlə də konstitusiya islahatlarının aparılmasını şərtləndirmişdir. Bununla da, 2016-cı il sentyabrın 26-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə keçirilmiş ümumxalq səsverməsi yolu ilə Əsas Qanuna mühüm əlavələr və dəyişikliklər edilmişdir.

Konstitusiyaya edilmiş əlavə və dəyişikliklər demokratik dəyərlərə və prinsiplərə uyğun olmaqla, əsas insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının daha dolğun şəkildə təsbit edilməsinə və onların müdafiəsinə, bu sahədə dövlətin məsuliyyətini artırılmasına, həmçinin ali dövlət, məhkəmə hakimiyyəti orqanlarının və bələdiyyələrinin işinin təkmilləşdirilməsinə, daha səmərəli və çəyri dövlət idarəçiliyi mexanizminin formalaşdırılmasına, icra intizamının möhkəmləndirilməsinə yönəlmişdir.

Referendum nəticəsində ölkəmiz üçün tamamilə yeni olan vitse-prezidentlik institutu yaradılmış, seçkilər orqanlarında iştirakla bağlı yaş məhdudiyyətləri aradan qaldırılmışdır.

Xüsusilə qeyd olunmalıdır ki, Konstitusiyaya edilən əlavə və dəyişikliklərin böyük qismi bilavasitə insan hüquqlarının və azadlıqlarının qorunması ilə bağlıdır. Belə ki, insan yaşayışının qorunması və ona hərmət edilməsi, hüquq və azadlıqların məhkəmə təminatı ilə yanaşı, onların həm də inzibati qaydada müdafiə olunmasını nəzərdə tutulması, mümkün özbəzənaldən müdafiə və vicdanlı davranış hüququ ilə bağlı dövlətin, dövlət qulluqçularının məsuliyyətinə dair tələblərin sərbəstləşdirilməsi, həmçinin hüquq və azadlıqların məhdudlaşdırılmasının dövlət tərəfindən gözlənilən nəticəyə münasibibliyi məsələsinin təsbit olunması və digər əlavə və dəyişikliklər olduqca mütərəqqi xarakterlidir.

Əminliklə deyə bilərik ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə keçirilmiş referendum nəticəsində insan hüquqları və azadlıqları ilə bağlı Əsas Qanuna edilmiş əlavə və dəyişikliklər dövlətimizin tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrdə, xüsusilə “İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında” Konvensiyaya, habelə İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin prezedent hüququnda əksini tapan əsas prinsiplərə uyğundur.

Qeyd edilməlidir ki, Əsas Qanunun ölkənin hüquq sistemində gətirdiyi mühüm yeniliklərdən biri də müstəqil məhkəmə hakimiyyətinin yaradılması, o cümlədən ilk dəfə olaraq ali konstitusiya ədalət mühakiməsi orqanı

olan Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin təsis edilməsinin nəzərdə tutulması idi.

Fəaliyyəti başladığı gündən ölkə Konstitusiyası və “Konstitusiya Məhkəməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu Konstitusiya Məhkəməsi üçün normativ fəundament yaradaraq, konstitusiya ədalət mühakiməsinin səmərəli şəkildə həyata keçirilməsi üçün etibarlı təməl olmuşdur.

Yaradılması məhz ulu öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlı olan və bu gün Avropanın ən qabaqçı konstitusiyaya ədliyyə təcrübəsindən istifadə etməklə fəaliyyət göstərən Konstitusiya Məhkəməsi kifayət qədər geniş səlahiyyətlər dairəsinə malik ali konstitusiya ədalət mühakiməsi orqanıdır. Konstitusiya nəzərinin yurisdiksiyasına normativ hüquqi aktların olduqca geniş dairəsi daxildir. Bu isə Konstitusiya və qanun normalarının şərhə vasitəsilə hüququn inkişafı baxımından əhəmiyyətli funksiyaların həyata keçirilməsinə imkan verir.

Konstitusiya Məhkəməsinin əsas səlahiyyətlərinə qanunvericilik və icra hakimiyyəti orqanlarının normativ aktlarının, habelə bələdiyyə və məhkəmə aktlarının Konstitusiyaya və hüquqi qüvvəsinə görə daha üstün olan aktlara uyğunluğunun yoxlanılması, Azərbaycan Respublikasının qüvvəyə minməmiş dövlətərarası və hökumətlərəarası müqavilələrinin Konstitusiyaya və qanunlara uyğunluğunun yoxlanılması, Konstitusiyanın və qanunların şərhə, qanunvericilik, icra və məhkəmə hakimiyyətləri arasında səlahiyyətlər bölgüsü ilə bağlı mübahisələrin həll edilməsi daxildir.

Məlum olduğu kimi, ölkəmizin hüquq sistemində konstitusiya şikayəti institutu məhz ulu öndər Heydər Əliyevin müdrik təşəbbüsü ilə yaradılmışdır. Bu gün təcrübə göstərir ki, fərdi şikayət institutu Konstitusiyamızın aliyyətinin təmin edilməsini səmərəli formalardan biri kimi olduqca faydalı və səmərəli imkanlar yaradır.

Həmçinin qeyd edilməlidir ki, Konstitusiya Məhkəməsi ölkəmizdə konstitusionalizm ideyalarının həyata keçirilməsinə, hüquq düşüncəsinin və eyni zamanda, hüquq mədəniyyətinin inkişafına və təbliğinə hər zaman xüsusi diqqət yetirir. Məhz bu səbəbdən Konstitusiya Məhkəməsi hər il məktəblilər arasında Konstitusiya Günü münasibətilə Konstitusiya hüquq Olimpiadalarını keçirir. Hesab edirik ki, gənclərin hüquq haqqında ilk bilikləri məhz Konstitusiyadan başlanmalıdır. Dövlətin ən yüksək normativ hüquqi aktı haqqında ətraflı məlumatı olan gənclər hüquqi cəmiyyətin inkişafına gələcəkdə öz töhfəsini verə biləcəklər.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2011-ci il 27 dekabr tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin səmərəliliyini artırmaq sahəsində Milli Fəaliyyət Proqramı”i çərçivəsində təşkil edilən həmin tədbirlər cəmiyyətimizin gənc təbəqələri arasında Konstitusiya haqqında biliklərin inkişaf etdirilməsinə yönəlmişdir.

Fəaliyyət göstərirdiyi 20 il ərzində Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu tərəfindən ümumilikdə 382 qərar qəbul edilmişdir. Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu tərəfindən Azərbaycan Respublikası qanunlarının və Konstitusiyasının şərh edilməsi ilə bağlı mühüm əhəmiyyət kəsb edən bir çox qərarlar qəbul olunmuşdur. Müvafiq normalara dair verilmis rəsmi təfsir Əsas Qanunun aliyyətinin təmin olunmasına xidmət edir. Fərdi şikayətlər əsasında qəbul olunan qərarlarda isə ərizəçilərin pozulmuş hüquq və azadlıqlarının bərpa olunması ilə yanaşı, hüquq və azadlıqların məhkəmə müdafiəsi, bərabərlik, mülkiyyət, əmək, mənzil, istirahət və sosial təminat hüquqları və s. mühüm məsələlərə dair hüquqi təbiiyyət təcrübəsi baxımından vacib hüquqi mövqelər formalaşdırılmışdır.

2018-ci il ərzində Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu tərəfindən sorğu, müraciət və konstitusiya şikayətləri əsasında bir sıra mühüm qərarlar qəbul edilmişdir. Belə ki, Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumunun son qərarlarından biri olan Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin və Bakı Şəhəri Nizami Rayon Məhkəməsinin müraciətləri əsasında qəbul edilmiş “Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 477.0.1-ci maddəsinin həmin Məcəllənin 470.2-ci maddəsi və “İpoteka haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 1.0.8-ci və 10.5-ci maddələrin, eləcə də Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 269.11-ci və 307.4-cü maddələrinin “İpoteka haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 3.2-ci və 10.5-ci maddələri ilə əlaqəli şəkildə şərh edilməsinə dair” 2018-ci il 31 may tarixli Qərarında, ilk növbədə, kredit xətti müqaviləsinin mahiyyətinə aydınlıq gətirilmişdir. Həmin Qərarında Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu mülki qanunvericiliyin əqd, öhdəlik və müqavilə barədə normaların əlaqəli şəkildə təhlil edərək hesab etmişdir ki, tərəflərin iradə ifadəsinə əks etdirən və onların qarşılıqlı hüquq və vəzifələrinin müəyyən edən kredit xətti müqaviləsi niyyət rəzləşməsi deyil, müqavilə kimi qəbul olunmalıdır.

2018-ci il ərzində Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu tərəfindən sorğu, müraciət və konstitusiya şikayətləri əsasında bir sıra mühüm qərarlar qəbul edilmişdir. Belə ki, Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumunun son qərarlarından biri olan Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin və Bakı Şəhəri Nizami Rayon Məhkəməsinin müraciətləri əsasında qəbul edilmiş “Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 477.0.1-ci maddəsinin həmin Məcəllənin 470.2-ci maddəsi və “İpoteka haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 1.0.8-ci və 10.5-ci maddələrin, eləcə də Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 269.11-ci və 307.4-cü maddələrinin “İpoteka haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 3.2-ci və 10.5-ci maddələri ilə əlaqəli şəkildə şərh edilməsinə dair” 2018-ci il 31 may tarixli Qərarında, ilk növbədə, kredit xətti müqaviləsinin mahiyyətinə aydınlıq gətirilmişdir. Həmin Qərarında Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu mülki qanunvericiliyin əqd, öhdəlik və müqavilə barədə normaların əlaqəli şəkildə təhlil edərək hesab etmişdir ki, tərəflərin iradə ifadəsinə əks etdirən və onların qarşılıqlı hüquq və vəzifələrinin müəyyən edən kredit xətti müqaviləsi niyyət rəzləşməsi deyil, müqavilə kimi qəbul olunmalıdır.

Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu öhdəliklərin icrasının təmin edilməsini əsas üsullardan biri kimi zəminliklə bağlı qeyd etmişdir ki, zəminin məsuliyyətinin artması və ya onun üçün digər əlvərsiz nəticələrə səbəb olma faktının müəyyən edilməsi zamanı tərəflərin qanuni maraqlarının nəzərə alınması zəruridir. Hər bir halda “məsuliyyətin artması və ya digər əlvərsiz nəticələrə səbəb olma” məhkəmələr tərəfindən qiymətləndirilərkən işin konkret halları, tərəflərin dəlilləri nəzərə alınmalı və bunun əsasında həmin halların zədənə ibarət olması məhkəmə aktlarında əsaslandırılmalıdır.

Bununla da, Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu belə nəticəyə gəlmişdir ki, zəminlik və ipoteka müqavilələrinin bağlanması üçün kredit xətti müqaviləsində mühüm şərtlər (məbləğ, müddət, faiz dərəcəsi, valyuta və s.) yəterli dərəcədə aydın göstərilməlidir. Kredit xətti müqaviləsində faiz dərəcəsi göstərilmədikdə, bağlanan kredit müqavilələrinə faiz dərəcəsi barədə zəminin və ya ipoteka qoyanın razılığı alınmalıdır. Eyni zamanda, qeyd edilmişdir ki, Mülki Məcəllənin 307.4-cü maddəsinin “əgər ipoteka ilə təmin edilmiş öhdəliyin məbləği gələcəkdə müəyyənləşdirilməlidir, ipoteka müqaviləsində onun müəyyənləşdirilməsinin qaydası və digər zəruri şərtlər göstərilməlidir” müddəəsi ipoteka müqaviləsində məbləğin, müddətin, faiz dərəcəsinin, valyuta və s. zəruri şərtlərin göstərilməsinə ehtiva edir.

Şəki Apellyasiya Məhkəməsinin müraciəti əsasında qəbul edilmiş “Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 472.1-ci və 1306-cı maddələrinin əlaqəli şəkildə şərh edilməsinə dair” 2018-ci il 4 iyun tarixli Qərarında Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu qeyd etmişdir ki, bir çox hallarda zəmin şəxsi münasibətlərdən irəli gələrək borclunun öhdəliyinin icrası ilə bağlı kredit qərsizində məsuliyyət götürür. Lakin zəminlə borclu arasında mövcud olan bu münasibətlər zəminlik müqaviləsinin hüquqi əsasını təşkil etmir. Bu müqavilənin hüquqi əsasının zəminin əsas öhdəliyinin icra edilməsinə dair məsuliyyəti üzərinə götürməsi, kreditora öhdəliyinin icrasına dair zəmanət verməsi təşkil edir.

Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu borclunun ölümü halında mirası qəbul etmiş vəzifələrin miras qoyanın öhdəlikləri üzrə borcluya çevrildiyini nəzərə alaraq hesab etmişdir ki, ilk növbədə, mirası qəbul etmiş vəzifəli miras qoyanın kreditoru qarşısında

məsuliyyət daşımalıdır. Vərəsələr əsas öhdəliyi icra etməkdən yayınmışdır və ya lazımcına icra etmədikləri təqdirdə, eləcə də miras əmlakı həcmi vəzifələrə əsas öhdəliyi icra etməyə və ya lazımcına icra etməyə imkan vermədikdə, pozulmuş mənafeyinin təmin edilməsi üçün kreditörün zəminə qarşı tələb irəli sürmək hüququ yaranır.

Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu vurğulayıb ki, öhdəliyin icra edilməməsi və ya lazımcına icra edilməsinə vəzifələr və ya zəminin təqsiri olduğu halda kreditör dəbəbə pulunun ödənilməsi ilə bağlı tələbi bu hərəkətləri törətmis şəxsə qarşı irəli sürə bilər.

Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun “Marine Plaza” Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətinin şikayəti üzrə 2018-ci il 11 iyun tarixli Qərarında qeyd edilmişdir ki, tərəflər hüquq və öhdəliklərinin mülki qanunvericiliyə müvafiq olaraq müqavilə ilə razılaşdırıldıqları halda məhkəmələr yaranmış mübahisəni həmin müqavilə şərtləri çərçivəsində həll etməli, tərəflərin müqavilə üzrə öhdəliklərini icra edib-etməmələrinin hətərfəli araşdırılması, eləcə də hansı tərəfin öhdəliyinin icra edilməsinə görə məsuliyyət daşımalı olduğunu dəqiqliklə müəyyən etməlidir.

Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu, həmçinin vurğulamışdır ki, məhkəmə sūbutlarının qiymətləndirilməsinin nəticələrini öz qərarlarında ətraflı və aydın şəkildə əks etdirməlidir. Məhkəmə prosesinin iştirakçıları tərəfindən təqdim edilmiş sūbutların qəbul edilməsinin və ya edilməməsinin motivləri, o cümlədən qərarın əsaslandırılması üçün hər hansı sūbutların əsas götürülməsi və digər sūbutların rədd olunmasının əsasları, həmçinin bir sūbuta münasibətdə digər sūbuta üstünlük verilməsinin əsasları aydın göstərilməlidir.

Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun “Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 528.1-ci maddəsinin həmin Məcəllənin 9.2-ci və 35-ci maddələri baxımından şərh edilməsinə dair” 2018-ci il 4 sentyabr tarixli Qərarında göstərilmişdir ki, məhkəmə və digər orqanların qərarlarının icrası ilə əlaqədar icra məmurlarının qanuni tələblərinin yerinə yetirilməməsi mütləq inzibati bəhsələ nəticələnməməli, icra məmurları müxtəlif qanuni vasitələrlə məhkəmə aktlarının icrasının təmin edilməsi üçün şərait yaratmalı və yalnız bütün imkanlar tükəndikdən sonra sərəz inzibati və cinayət təsiri tədbirlərindən istifadə etməlidirlər.

Bu Qərarında Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu ədalətli prinsipinə istinad edərək vurğulamışdır ki, bu prinsip inzibati xəta sayılan əmələ görə xəta törətmis hər bir şəxsin qanun qarşısında məsuliyyətini müəyyən etməklə, inzibati məsuliyyətinin həcmindən münasibliyi müəyyənləşdirir.

Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu qeyd etmişdir ki, məhkəmə və digər orqanların qərarlarının icrası ilə əlaqədar icra məmurlarının tələblərinin yerinə yetirilməsinə görə şəxsin inzibati məsuliyyətə cəlb edilməsi məsələsinə baxılarkən, hüquqətbədiçidici işin faktiki hallarının hətərfəli araşdırılması, bundan əvvəl onun barəsində bu əmələ görə inzibati tənbeh təbiiq edilib-edilməməsinin, inzibati tənbehin məqsədliyinə nail olunub-olunmamasının, əməlin məhz qərəzli olaraq törədilib-törədilməməsinin və digər mühüm halları araşdırılmalıdır.

Bununla da Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu belə nəticəyə gəlmişdir ki, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 9.2-ci, 12-ci və 35-ci maddələrinin mənası baxımından, şəxs həmin Məcəllənin 528.1-ci maddəsində nəzərdə tutulan inzibati xətanı törətməyə görə inzibati məsuliyyətə cəlb edildikdən sonra məhkəmə və digər orqanların qərarlarını icra etmədikdə (qərəzli olaraq icra etməmə təsistna olmaqla), yenidən inzibati məsuliyyətə cəlb oluna bilər.

Vurğulanmalıdır ki, Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumunun qərarlarında əksini tapan hüquqi mövqelər məhz Konstitusiyamızın əsasları, onun aliyyəti və birbaşa hüquqi qüvvəsi nəzərə alınmaqla formalaşdırılır. Qeyd edildiyi kimi, Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu tərəfindən qəbul olunan qərarlarda və ümumilikdə məhkəmə-hüquq təcrübəsində Konstitusiya Məhkəməsi respublikamızın tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrə, o cümlədən “İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqlarının müdafiəsi haqqında” Konvensiyaya, “Mülki və siyasi hüquqlar haqqında”, “İqtisadi, sosial və mədəni hüquqlar haqqında” Beynəlxalq Paktların müddəalarına, İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin prezedent hüququna və xarici ölkələrin konstitusiyası nəzarət orqanlarının məhkəmə təcrübəsinə istinadla edilməsinə hər zaman xüsusi önəm verir. Bu cür hüquqi istinadların edilməsi qanunvericilik sisteminin ayrılmaz tərkib hissəsi kimi müvafiq beynəlxalq müqavilələrin təbiiq edilməsinin zəruriliyindən irəli gələrək, eyni zamanda, məhkəmə qərarlarının daha düzgün və dolğun əsaslandırılmasına xidmət edir.

Bu gün Konstitusiya Məhkəməsi Azərbaycanda demokratik dövlətin özünəməxsus və ayrılmaz atributu qismində çıxış etməklə, Konstitusiyamızın müdafiə mexanizminin səmərəli vasitəsinə çevrilmişdir. Digər dövlət orqanları ilə sıx əməkdaşlıq şəraitində qeyd etdiyi qərarları ilə Konstitusiya Məhkəməsi Əsas Qanunun aliyyətinin təmin etməklə qanunvericilik və məhkəmə təcrübəsinin birliyi müdafiə edir və öz növbəsində hüquq sisteminin inkişafına yeni töhfələr verir.

Bu il Prezident İlham Əliyevin birinci müddətə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilməsindən 15 il ötür. Dövlətimizin başçısı İlham Əliyevin müdrik idarəçiliyi ilə Azərbaycan dünya birliyinin bərabərhuquqlu üzvü olmaqla sürətlə və dayanıqlı inkişaf edir. Azərbaycanın dinamik inkişafı onu nəinki siyasi, həmçinin iqtisadi və mədəni cəhətdən həm regional, həm də global mərkəzə çevirir. Dövlətimizin və xalqımızın maraqlarına xidmət edən siyasi və müasir idarəetmə üsullarının təbiiq nəticəsində Azərbaycan dövləti daha da

qüdrətlənmiş, ölkəmiz dünya miqyasında etibarlı tərəfdaşa çevrilmişdir.

Ölkəmiz beynəlxalq miqyaslı tədbirlərə, beynəlxalq forumlara, dövlət başçılarının zirvə görüşlərinə, eyni zamanda, mötəbər humanitar və iqtisadi tədbirlərə, idman yarışlarına layiqincə ev sahibliyi edir. Bu tədbirlər Azərbaycanın zəngin tarixi və mədəni irsinin təbliğinə əlverişli şərait yaradaraq, respublikamızın beynəlxalq aləmdə nüfuzunu daha da yüksəldir. Müasir vətəndaş cəmiyyətinin inkişafına yönəlmiş sosial, siyasi islahatların davamlı şəkildə həyata keçirilməsi, həmçinin qanunvericilik bazasının gübnəgün daha da təkmilləşdirilməsi, ictimai-siyasi sabitliyin təmin edilməsi və digər çoxsaylı nailiyyətlər müasir Azərbaycan dövlətinin reallığıdır. Əlbəttə, bu inkişafın əsasında Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu və hazırda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən davam etdirilən uğurlu daxili və xarici siyasi siyasət dayanır.

Qeyd olunduğu kimi, bu il Konstitusiya Məhkəməsinin fəaliyyətə başlamasının 20 illik yubileyi tamam olub. Bu əlamətdar hadisə ilə əlaqədar 2018-ci il iyulun 6-da Bakıda “Hüquqi dövlət və konstitusiya ədalət mühakiməsi: dəyərlər və prioritetlər” mövzusunda beynəlxalq konfrans keçirilmişdir. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya Məhkəməsi, Avropa Şurasının Venesiya Komissiyası və Almaniya Beynəlxalq Əməkdaşlıq Cəmiyyəti tərəfindən birgə təşkil olunan konfransda bir sıra Avropa və Asiya ölkələrinin Konstitusiya məhkəmələrinin sədr və hakimləri, İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin hakimləri, eyni zamanda, Azərbaycan Respublikasının bir çox dövlət orqanlarının rəhbərləri və nümayəndələri, nüfuzlu elm xadimləri və digər qonaqlar iştirak etmişlər.

Bu əlamətdar hadisə ilə bağlı dövlətimizin başçısı İlham Əliyev Konstitusiya Məhkəməsinin hakimlərinə və əməkdaşlarına təbrik məktubu ünvanlamışdır. Azərbaycan Prezidentinin təbrik məktubunda deyilir: “Konstitusiya Məhkəməsi ali konstitusiya ədalət mühakiməsi orqanı kimi səmərəli fəaliyyəti ilə Azərbaycan Respublikasının hüquq sisteminin sabitliyinin təmin edilməsində, onun davamlı inkişafında, milli qanunvericiliyinin müasir dünyaya hüquq sisteminə inteqrasiyasında, cəmiyyətdə hüquq mədəniyyətinin daha da yüksəldilməsində əhəmiyyətli rol oynamış, insan hüquqlarının etibarlı təminatçısına çevrilmişdir. Əminəm ki, Azərbaycanda hüquqi dövlət quruculuğu prosesinin fəal iştirakçısı olan Konstitusiya Məhkəməsi bundan sonra da ö